

سیدی محی الدین بن سیدی محمود
 صدرالدین الفقیر احمد الرفاعیہ

תרגום: אדוני מחי אלזדין בן אדוני מחמד צדור
 אלזדין אלפקור אחמד אלרפאעיה

איור 9: הכתובת הערבית המצוירת

מצביע כמובן על ריבוי המערות בתחום הישוב, תופעה נפוצה באיזור זה שבו קיים מסלע נוח לחציבה.¹⁸

ב-1981, במסגרת הכנת תוכנית-מתאר לעיירה חצור ולאיוורה, ביקר הח"מ בחורבה בחברת האדריכל שי בלום אשר התרשם מתוכנית הישוב שהתבססה על ניצול המערות ושילובן בבתי-המגורים. תאור תוכנית הישוב והשחזורים הנלווים למאמר זה (איור 5) הם פרי התרשמותו מאותו ביקור, ואפשר לראות בהם דוגמה אופיינית לתכנון ולבינוי ישוב באיזור שיש בו מערות המנוצלות לצרכי האוכלוסיה המקומית.

מערות זאויה ממלוכית בצפת (הר כנען, נ"צ 19720/26406)

קרוב לכניסה לבנין המשטרה בהר כנען וסמוך מאד לרחבת החניה של בית ההבראה של קופ"ח נמצאת מערה (איור 6) ששימשה בתקופה

לעיירה חצור הגלילית. חוקרים אחדים מזהים את המקום עם מעריה, אחד מ-24 ישובי משמרות הכהונים בגליל בתקופת התלמוד. האתר נסקר כמה פעמים בעבר¹⁶ ונמצאה בו גם קבוצת מערות המחוברות במחילות מעבר (מערכת מסתור)¹⁷.

בשטחי החורבה נראות עוד מערות חצובות ששימשו ודאי למגורים ולאחסון. שם הישוב – מעיאר אל-חייט (על שם ארצי אלחייט, אדמות מישור תל חצור, להבדיל ממעיר, הישוב הגדול בגליל התחתון, ומקומות אחרים ברחבי הארץ הקרויים בשם זה) –

بسم الله الرحمن الرحيم فتح هذه الزاوية المباركة
 خليل المامت خادم المهدي الرفاعي سنه اربع وثمانين وستايه *

תרגום: בשם אללה החנון והרחום פתח את הזאוויה המבורכת
 הזו חיליל אלמאמת משרת המהדי (=המורדך בידי אללה,
 הגואל) אלרפאע, שנת 684 (להגירה, 1284 לסה"ג)

איור 8: הכתובת הערבית החקוקה (צילום: ז' רזובן)

16. ראו: אילן, צ' (1987): "בתי כנסת בגליל ובגולן", אריאל 25, ירושלים, עמ' 22.
 17. טפר, י', שחר, י" (תשמ"ה): ישובים יהודיים בגליל ומערכות המסתור שבהם, המדור לדיעת
 הארץ בתנועה הקבוצית, עמ' 92-90. וגם קלוטר, ע', טפר, י" (1987): מערכות המסתור בשפלת יהודה,
 הוצאת הקיבוץ המאוחד והחברה לחקר א"י ועתיקותיה, ת"א, עמ' 300-299.
 18. טפר, י', שחר, י" (תשמ"ה): ישובים יהודיים בגליל ומערכות המסתור שבהם, המדור לדיעת
 הארץ בתנועה הקבוצית, עמ' 92-90. וגם קלוטר, ע', טפר, י" (1987): מערכות המסתור בשפלת יהודה,
 הוצאת הקיבוץ המאוחד והחברה לחקר א"י ועתיקותיה, תל-אביב, עמ' 300-299.